

NOTE DESPRE «CÎNTECUL LUI ȘTEFAN VODĂ»

N. CEREDARECĂ

Cercetătorilor folclorului ucrainean le este bine cunoscută importanța «Cîntecului lui Ștefan Vodă», prima creație populară ucraineană consemnată în scris. De la B. P. Hasdeu, care a fost între primii care i-au recunoscut valoarea și a încercat localizarea lui, identificînd totodată în Ștefan Vodă pe Ștefan cel Mare, «Cîntecul despre Ștefan Vodă» a intrat și în atenția istoricilor și folcloriștilor romîni¹. El a fost privit de aceștia, ca și de marele scriitor și filolog ucrainean Ivan Franko, drept o mărturie a sentimentelor de prietenie față de poporul romîn, sentimente care însușeau poporul ucrainean, și care corespundeau strînselor legături întinse de Ștefan cel Mare cu populația din ținuturile ucrainene ale regatului polon. (Se știe că prima soție a marelui domn moldovean fusese Evdochia din Kiev, sora cneazului Simeon Olekovič, și că în *Pomelnicul minăstirii Bistrița*, a cărui formă păstrată datează din timpul lui Ștefan cel Mare, figurează rudele prin alianță ale domnului, începînd cu vechii cneji ai Kievului)². «Faima vitejiei și puterii lui Ștefan era așa de mare, încît faptele sale ajunseră să fie cîntate în baladele ucrainene» spunea un istoric³, iar un filolog încerca să aducă noi argumente în sprijinul identificării lui Ștefan cel Mare cu eroul baladei⁴. Istoricul ucrainean M. Hrușevski menționa la rîndu-i faptul că această baladă era cîntată în partea de sud a Haliciului, adică în Pocuția, teritoriu unde incursiunile marelui vovoied se bucuraseră de simpatia populației ucrainene asuprită de nobilimea și Statul polon⁵.

În 1956, sub titlul «Dunăre, Dunăre, de ce curgi tristă», cîntecul a fost reeditat în antologia de poezie populară ucraineană *Cîntece și romanțe ale poezilor ucraineni*⁶, întocmită de un colectiv din care au făcut parte oameni de cultură și literați consacrați. Din prefață, adăugiri, adnotări și comentarii, semnate de N. A. Nudiha⁷, reiese că poezia este considerată pînă azi cea mai veche înregistrare de poezie populară ucraineană cunoscută. N. Nudiha identifică «Benátky», din care îi fusese adusă primului editor, Jan Blahoslav, cu localitatea purtînd același nume, așezată la hotarul Slovaciei cu Ucraina transcarpatică, pe riul Toplea, la apus de orașul Berdeev, și nu cu *Veneția* cum crezuseră Hasdeu și alți cercetători. Se menționează că prima dată a fost tipărit de Kovalski în «Сборник отечественной» din Viena, la 1856, înainte de tipărirea gramaticii lui Blahoslav. M. Nudiha nu cunoaște însă contribuția lui Hasdeu la studierea și popularizarea cîntecului în România⁸. Cu totul surprinzător, el vede în Ștefan vodă pe Ștefan Lăcustă (1538—1540), invocînd argumentul că acesta era în viață cînd trăia și Blahoslav. Dar acest domn, cu totul șters, nu putea impresiona imaginația populară, spre a deveni eroul unei întîmplări epico-amoroase.

¹ Cf. pe larg despre aceasta la M. László, B. P. Hasdeu despre folclorul ucrainean, în volumul de față, p. 104—111. Între cei care se ocupă de semnificațiile acestui cîntec este și acad. P. Constantinescu-Iași, *O prietenie de veacuri*, București, 1957, p. 28.

² Cf. *Pomelnicul minăstirii Bistrița*, ediția D. P. Bogdan, București, 1939.

³ I. Nistor, în «Codrul Cosminului», VIII, 1934, p. 78.

⁴ Gr. Nandriș, *Les rapports entre la Moldavie et l'Ukraine d'après le folklore ukrainien*, Paris-București, 1924, p. 5—7.

⁵ M. Hrușevski, *Ілюстрована історія України*, Kiev-Lvov, 1911, p. 182.

⁶ *Пісні та романси українських поетів в двох томах*, Kiev, 1956.

⁷ Vol. I, p. 20, 85, 87, 297, 299.

⁸ Pentru acestea și pentru contribuțiile cele mai noi la localizare vezi M. László, loc. cit.